

5/2022 | Policy Brief | Tietoa lääkepoliittisen päätöksenteon tueksi

Apteekkien itsehoitoneuvonnassa kehitettävää

P. Siitonen, E. Laine, O. Polón, N. Alastalo, K. Hämeen-Anttila

- Itsehoitovalmisteen valintaan liittyvää neuvontaa tulee lisätä apteekeissa turvallisen itsehoitolääkinnän varmistamiseksi. Asiakkaat pitivät tärkeänä terveydenhuollon ammattilaisen suosittelemia itsehoitolääkkeitä valinnassa, mikä antaa hyvän perustan lääkkeen valintaan liittyvälle lääkeneuvonnalle.
- Farmaseuttisen henkilöstön tietoisuutta itsehoidon riskilääkkeistä ja osaamista itsehoidon riskilääkkeitä käyttävien riskipotilaiden tunnistamiseksi tulee lisätä. Etenkin kipulääkkeitä ostavien asiakkaiden lääkeneuvonnan vähäisyys herättää huolen lääkitysturvallisuuden toteutumisesta.
- Apteekkien itsehoitolääkeneuvontaa tulisi kehittää tuotokeskeisestä hoitokeskeisempään suuntaan, jotta asiakkaan yksilölliset tarpeet pystyttäisiin huomioimaan asiakaslähtöisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Apteekeilla tärkeä rooli itsehoidon ja lääkitysturvallisuuden varmistamisessa

Turvallinen itsehoitolääkitys edellyttää, että lääkettä käytetään oikeaan käyttötarkoitukseen ja huomioidaan lääkkeen käyttäjän kokonaislääkitys. Apteekkien farmaseuttisella henkilökunnalla on merkittävä rooli itsehoidon ohjaamisessa ja itsehoitolääkkeiden valinnassa. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia apteekin asiakkaiden näkemyksiä itsehoitovalmisteen valintaan vaikuttavista tekijöistä sekä kokemuksia itsehoitoneuvonnan toteutumisesta apteekeissa.

Keskeiset tulokset

- Noin puolet kyselyyn vastanneista (49 %, n=94) sai farmaseuttiselta henkilöstöltä neuvoja valmisteen valinnassa. Useimmiten neuvottiin tuotteen sijainti apteekissa (n=59) ja kolmasosalle neuvontaa saaneista (n=31) se oli ainoa neuvottu asia. Harvemmin esiteltiin eri hoitovaihtoehtoja tai valmisteen hintoja.
- 57 %:lle vastaajista (n=110) kyseisen ostokerran tärkein ostopäätökseen vaikuttanut tekijä oli omat aikaisemmat käyttökokemukset ostetusta lääkkeestä. Erittäin tärkeitä tai tärkeitä itsehoitovalmisteen valintaan yleensä vaikuttavia tekijöitä olivat lääkärin tai sairaanhoitajan suosittelu (83 %, n=161), omat aikaisemmat käyttökokemukset (79 %, n=153), helppokäyttöisyys (70 %, n=136) ja farmaseutin suosittelu (69 %, n=134).
- Valmisteen valinnassa eniten neuvoja saivat intiimivaivoihin tai ihonhoitoon tarkoitettua valmistetta ostaneet asiakkaat (77 %, n=13/17 tuoteryhmän valmisteen ostaneista). Vähiten neuvoja valmisteen valinnassa saivat särky-, kipu- tai verenkierto -tuoteryhmään kuuluvan valmisteen ostaneet asiakkaat (32 %, n=17/54).
- Neljännes (26 %, n=50) kyselyyn vastanneista sai apteekista neuvoja ja ohjeita valmisteen käyttöön. Lähes neljännes (22 %, n=42) olisi saanut neuvontaa, mutta ei ollut halunnut sitä. Puolet (52 %, n=102) vastaajista ei saanut neuvontaa, mutta eivät olisi sitä halunneetkaan.
- Neuvoja ja ohjeita itsehoitovalmisteen käyttöön sai viidennes (20 %, n=31) niistä vastaajista, jotka ilmoittivat tulleensa ostamaan jotakin tiettyä valmistetta (n=157) ja puolet (50 %, n=18) vastaajista, jotka ilmoittivat tulleensa ostamaan valmistetta oirelähteisesti (n=36).
- Asiakkaan tarpeiden ja valmisteen soveltuvuuden selvittämiseksi yleisimmin kysyttiin, onko käyttänyt kyseistä valmistetta aiemmin (11 %, n=20), kenelle valmiste tulee (10 %, n=19) ja mitä oireita asiakkaalla on (7 %, n=4). Oireiden kestoon (1 %, n=3) ja muiden lääkkeiden käyttöön (2 %, n=4) liittyviä kysymyksiä kysytään asiakkailta harvoin. Yleisimmin asiakkaille neuvottiin itsehoitovalmisteen annostus (16 %, n=31).

Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Kyselytutkimus toteutettiin itsehoitovalmistetta ostaville täysi-ikäisille apteekin asiakkaille syyskuussa 2020 yhdeksässä Pohjois-Savossa sijaitsevassa apteekissa. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselyn lopullinen vastausmäärä oli 194. Analysoinnissa käytettiin frekvenssijakaumia, ristiintaulukointia ja kii2-testiä.

Lisälukemista

Laine E, Siitonen P, Alastalo N, Hämeen-Anttila K. Itsehoitovalmisteen valintaan yhteydessä olevat tekijät – kyselytutkimus apteekin asiakkaille. Dosis 1/2022 (painossa)

Polón O, Siitonen P, Alastalo N, Hämeen-Anttila K. Itsehoitoneuvonnan toteutuminen apteekeissa – kyselytutkimus apteekin asiakkaille. Dosis 1/2022 (painossa)

Lisätietoja

- Piia Siitonen (piia.siitonen@uef.fi), FaT, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto, Farmasian laitos. Ei julkaisuun liittyviä sidonnaisuuksia.
- Katri Hämeen-Anttila (katri.hameen-anttila@fimea.fi), FaT, dosentti, tutkimus- ja kehittämisspäällikkö, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Ei julkaisuun liittyviä sidonnaisuuksia.

Policy Brief on tutkimusryhmän laatima. Vastuu sisällöstä ja jakelusta kuuluu tutkimusryhmälle. Ratti-tutkimusverkosto ja julkaisualustan ylläpitäjä eivät vastaa yksittäisten Policy Briefien sisällöstä.